

17 Μαρτίου 2009

**Χαιρετισμός του Υπουργού Πολιτισμού
Στην εκδήλωση της Γαλλικής Πρεσβείας για
Μεσόγειο και Πολιτισμό**

Κυρίες και κύριοι,

Παρά την επιθυμία μου να είμαι σήμερα μαζί σας, δυστυχώς δεν έγινε εφικτό αυτό. Το θέμα του Συνεδρίου σας, ωστόσο, μου κεντρίζει ιδιαίτερα το ενδιαφέρον, οπότε επιτρέψτε μου να μοιραστώ μαζί σας μερικές σκέψεις.

Πράγματι, συμφωνούμε, όλοι, ότι ο Πολιτισμός ενώνει.

Ενώνει ακόμα κι όταν υπάρχουν σημαντικές διαφορές ή αποκλίσεις.

Ενώνει με δύο διακριτούς τρόπους: Όταν υπάρχει κοινή πολιτιστική αφετηρία, κοινή βάση, όπως τα διαφορετικά κλαδιά που στηρίζονται στον ίδιο κορμό.

Κι ενώνει όταν υπάρχουν διαφορετικές αφετηρίες, ανάμεσα σε λαούς που βρίσκονται κοντά, έρχονται σε συνάφεια και πρέπει να μάθουν να ζουν μαζί και να συνεργάζονται, ακόμα κι όταν το πολιτιστικό τους υπόβαθρο είναι πολύ διαφορετικό.

Ο Πολιτισμός ενώνει, λοιπόν, είτε ως διάλογος και αμοιβαίες επιρροές ανάμεσα σε διαφορετικά πολιτιστικά σύνολα, είτε ως αναζήτηση κοινής ταυτότητας ανάμεσα σε διακριτικά υποσύνολα, της ίδιας πολιτιστικής «οικογένειας».

Η Μεσόγειος υπήρξε μέγα εργαστήριο τέτοιων πολιτισμικών ζυμώσεων, ανά τους αιώνες, γιατί εμπεριέχει και τα δύο αυτά υποδείγματα: Έχει λαούς με

πολιτισμική συγγένεια που αναζητούν την κοινή ταυτότητά τους σε κάθε εποχή, κι έχει λαούς που ανήκουν σε διαφορετικούς πολιτισμούς και βρίσκονται σε συνεχή όσμωση μεταξύ τους.

Στη Μεσόγειο, ο διάλογος των Πολιτισμών – αυτή η έννοια που ανακαλύφθηκε πριν δύο δεκαετίες περίπου, αυτός ο όρος που μας απασχολεί εδώ και λίγα χρόνια, - στη Μεσόγειο, λοιπόν, αυτός ο «διάλογος των Πολιτισμών» αποτελεί μια πανίσχυρη ιστορική δυναμική επί χιλιετίες.

Η Μεσόγειος είναι μια μοναδική γεωγραφική περιοχή. Μια θάλασσα αρκετά μεγάλη ώστε να περικλείει πολλούς και διαφορετικούς λαούς, αλλά και σχεδόν ερμητικά κλειστή, ώστε να αναπτύσσονται αναγκαστικά συνέργειες και ανταγωνισμοί ανάμεσα στους λαούς της.

Άλλοι λαοί, εκτός Μεσογείου, έμαθαν ανά του αιώνες, άλλοτε να κατακτούν κι άλλοτε να αντιστέκονται, άλλοτε να πολεμούν κι άλλοτε να υποτάσσονται.

Οι λαοί της Μεσογείου τα έμαθαν όλα αυτά πολύ νωρίτερα, έζησαν όλους τους ρόλους ξανά και ξανά και ξανά:

Βρέθηκαν νικητές και νικημένοι, δυνάστες και δυναστευόμενοι, έμποροι και δούλοι, πλούσιοι και πένητες, συνασπισμένοι και απομονωμένοι, έφτιαξαν φιλίες και έχθρες μεταξύ τους σε όλους τους δυνατούς συνδυασμούς, συμμαχίες και αντιπαλότητες, μίλησαν πολλές γλώσσες, γεύτηκαν πολλά αγαθά, έμαθαν πολλές τέχνες και πολλές τεχνικές, ανέπτυξαν πολλές ιδέες, μαγεύτηκαν από πολλές ιδεολογίες, αναμίχθηκαν και ξεχώρισαν, ανέπτυξαν κοινά και διακριτά ήθη, κοινούς

και διαφορετικούς ρυθμούς, συγγενή αλλά όχι ίδια αισθητική.

Ένα συνεχές πολιτιστικό καζάνι που βράζει η Μεσόγειος. Βράζει αλλά δεν εκρήγνυται. Και γι' αυτό γεμίζει συνεχώς σε πολιτιστική «γεύση» και πολιτιστικό καταστάλαγμα.

Στη Μεσόγειο ο ευρωπαϊκός νότος έμαθε να αναμιγνύεται με τον αφρικανικό βορά και με την εγγύς Ασία. Κι όλα αυτά παρέμειναν διαφορετικά, αλλά κι άρχισαν να επηρεάζονται μεταξύ τους.

Η κεντρική και βόρεια Ευρώπη δεν γνώρισαν αυτή τη διαδικασία «ωρίμανσης» σε συνεχή όσμωση με άλλους πολιτισμούς.

Γι' αυτό και τα τρία χαρακτηριστικά της «Ευρωπαϊκής ταυτότητας» προήλθαν από αυτόν τον νευραλγικό χώρο συνάντησης, της Ευρώπης, της Ασίας και τη βόρειας Αφρικής: Η Κλασική Ελληνική Φιλοσοφία, το Ρωμαϊκό Δίκαιο και ο Χριστιανισμός. Μ' αλλά λόγια, η Δημοκρατία και ο Ανθρωπισμός, η αναζήτηση της αλήθειας και η αμφισβήτησή της, η Σπουδή της Αρμονίας και το Φιλελεύθερο πνεύμα, ο «λαός» και το «άτομο», η Πολιτεία και το Δίκαιο, η Εκκλησία του Δήμου ως Πολιτική κοινότητα, το Ρωμαϊκό Res Publica ως Πολιτειακή οργάνωση και η Εκκλησία ως λατρευτική κοινότητα...

Όλα αυτά γεννήθηκαν και εδραιώθηκαν, όχι τυχαία, στις ακτές της Μεσογείου, εκεί που συναντήθηκαν οι λαοί της, εκεί που συνέπεσαν πολιτιστικές επιρροές από τρεις ηπείρους, εκεί που ήκμασαν, ταυτόχρονα ή διαδοχικά, διαφορετικοί πολιτισμοί, συχνά σε διαμάχη, πάντα σε συνάφεια και ανέκαθεν σε «πολιτιστικό διάλογο» μεταξύ τους.

Πριν λίγα χρόνια, όταν συζητούσαμε το κοινό Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, υπήρξε πρόταση να συμπεριληφθεί στο προοίμιό του αυτή η κοινή αφετηρία της Ευρωπαϊκής ταυτότητας: Το αρχαιοελληνικό πνεύμα, η Ρωμαϊκή διοίκηση και ο Χριστιανισμός.

Δυστυχώς, και παρά την επιμονή τότε, του Προέδρου της Συντακτικής Επιτροπής και πρώην Προέδρου της Γαλλίας, Βαλερύ Ζισκάρ Ντεστέν, η πρόταση εκείνη απορρίφθηκε γιατί δεν υπήρξε πλήρης ομοφωνία.

Σήμερα το πρόβλημα της Ευρώπης παραμένει ανοικτό. Αναζητείται η κοινή πολιτιστική ταυτότητα πάνω στην οποία θα οικοδομηθεί η Πολιτική Ολοκλήρωση. Και τα στοιχεία της ταυτότητας αυτής, εξακολουθούν να υπάρχουν, εν πολλοίς, στο Μεσογειακό χώρο.

Στο χώρο που γέννησε την Ελευθερία, τον Ανθρωπισμό, το Μέτρο. Εκεί όπου έσμιξε ο Θεός και ο Άνθρωπος. Εκεί όπου διασταυρώθηκαν οι δρόμοι του ελαιόλαδου με τους δρόμους του κρασιού. Εκεί που οι άνθρωποι έμαθαν να ζουν από το θάλασσα κι όχι να επιβιώνουν με το φόβο της. Όπου κάτω από έναστρο ουρανό ο Αρίσταρχος τόλμησε να διανοηθεί το ηλιοκεντρικό σύμπαν, και ο Πυθαγόρας σπούδασε την Αρμονία ως φιλοσοφική αφετηρία του Σύμπαντος.

Η Μεσόγειος υπήρξε πάντα και παραμένει μήτρα πολιτισμών, χωνευτήρι πολιτισμών και γέφυρα πολιτισμών.

Η Μεσόγειος υπήρξε ανέκαθεν, αυτό που η Ενωμένη Ευρώπη πασχίζει να γίνει σήμερα.

Κι από' αυτή την άποψη, στη Μεσόγειο ίσως βρίσκεται σήμερα το «κλειδί» της Ευρωπαϊκής συνοχής. Γιατί η συνοχή δεν προϋποθέτει μόνο την οικονομική

ευημερία, την κοινωνική δικαιοσύνη και την πολιτική δημοκρατία. Προϋποθέτει και την κοινή ταυτότητα, την όσμωση των πολιτισμών, τη γεφύρωση των πολιτισμών, το διάλογο των πολιτισμών. Όλα αυτά που γίνονται και εξελίσσονται επί αιώνες στον ήλιο, στους ανέμους, στην αρμύρα και στα κύματα της Μεσογείου.

Μεσόγειος δεν σημαίνει απλώς: «στη μέση της γης». Είναι και το σημείο όπου ισορροπούν, η φύση, οι άνθρωποι, τα συναισθήματα, οι ιδέες, και οι πολιτισμοί.

Σημείο γέννησης, ισορροπίας και αναγέννησης.

Η Μεσόγειος προσέφερε τα μέγιστα στον Πολιτισμό.

Τα πιο σημαντικά, ίσως, δεν τα έχει δώσει ακόμα...

Σας ευχαριστώ πολύ

Αντώνης Σαμαράς
Υπουργός Πολιτισμού